महामार्गांवरील मोकाट/भटक्या जनावरांमुळे होणारे अपघात टाळण्याच्या अनुषंगाने मा. सर्वोच्च न्यायालयाने Sou Moto Writ Petition ०५/२०२५ सुनावणी दरम्यान दिनांक ०७ नोव्हेंबर २०२५ रोजीच्या आदेशान्वये दिलेल्या निर्देशांच्या अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक बांधकाम विभाग

शासन निर्णय क्रमांक :- एमआयएस-२०२५/प्र.क्र.५५३/रा.म.१

मंत्रालय मुख्य इमारत, मुंबई- ४०००३२.

दिनांक :- ०२ जानेवारी, २०२६.

वाचा :-

१) मा. सर्वोच्च न्यायालयाने Sou Moto Writ Petition ०५/२०२५ सुनावणी दरम्यान दिनांक ०७ नोव्हेंबर २०२५ रोजीचा आदेश.

२) मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ अंतर्गत दि. ०५ डिसेंबर २०२२ रोजीची गृह विभागाची अधिसूचना.

प्रस्तावना :-

मा. सर्वोच्च न्यायालयाने Sou Moto Writ Petition ०५/२०२५ मध्ये दि. ०७ नोव्हेंबर २०२५ रोजीच्या आदेशान्वये महामार्गांवरील मोकाट/भटक्या जनावरांमुळे होणारे अपघात टाळण्याच्या दृष्टीने सर्व संबंधित यंत्रणा जसे की महानगरपालिका/ नगरपालिका, परिवहन विभाग व सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांनी समन्वय साधून त्वरित उपाययोजना करण्याचे निर्देश दिलेले आहेत. सदर आदेशान्वये महामार्गांवरील मोकाट/भटक्या जनावरांमुळे होणारे अपघात टाळण्याबाबत प्रामुख्याने खालील निर्देश दिलेले आहेत:-

१. नगरपालिका प्राधिकरणे, रस्ते व परिवहन विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग तसेच भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांनी त्यांच्या अधिकार क्षेत्रात येणाऱ्या राज्य महामार्गांवर, राष्ट्रीय महामार्गांवर आणि राष्ट्रीय दृतगती महामार्गांवर येणारी मोकाट/ भटकी जनावरे यांची हटवणूक करावी.

२. नगरपालिका प्राधिकरणे, रस्ते व परिवहन विभाग आणि भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांनी समन्वयाने एकत्रित विशेष मोहिम राबवून महामार्गांवरील धोकादायक/संवेदनशील भागांची निश्चिती करून सदर भागात आढळणारी मोकाट/भटकी जनावरे हटवून निर्दिष्ट निवाऱ्यांमध्ये स्थलांतरीत करण्याबाबत कार्यवाही करावी.

३. प्रत्येक प्राधिकरणाने स्वतंत्र महामार्ग गस्ती पथके स्थापन करावीत अथवा अस्थित्वातील रस्ते सुरक्षा समितींमार्फत वारंवार पाहणी करून त्वरित आवश्यक कार्यवाही करावी. सदर पथके संबंधित स्थानिक पोलिस ठाणे, पशुसंवर्धन अधिकारी आणि नगरपालिका/ पंचायत राज प्राधिकरणे यांच्या समन्वयाने २४X७ कार्यरत ठेवावीत.

४. सर्व राष्ट्रीय महामार्ग, राज्य महामार्ग व राष्ट्रीय द्रुतगती मार्गांवर नियमित अंतरावर ठळकपणे दर्शविलेले Help Line क्रमांक उपलब्ध करून द्यावेत जेणेकरून प्रवासी व वाहनचालकांना भटक्या प्राण्यांची उपस्थिती किंवा त्यांच्यामुळे घडलेल्या अपघातांची माहिती तात्काळ कळविता येईल. तसेच सदर Help line क्रमांक स्थानिक पोलिस, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण तसेच जिल्हा प्रशासनाच्या नियंत्रण कक्षाशी जोडलेले असावेत जेणेकरून तात्काळ तक्रार निवारण व देखरेख करता येईल.

५. सर्व राज्ये व केंद्रशासित प्रदेशांचे मुख्य सचिव तसेच भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरणाचे अध्यक्ष यांनी योग्य प्रशासकीय आदेशांद्वारे आणि क्षेत्रीय देखरेखीच्या माध्यमातून निर्देशांची कठोर अंमलबजावणी सुनिश्चित करावी.

रस्ता सुरक्षेवरील सर्वोच्च न्यायालयाच्या समितीच्या दिनांक २९ मार्च २०२२ रोजीच्या निर्देशास अनुसरून परिवहन विभागाच्या दिनांक ०५ डिसेंबर २०२२ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे जिल्हा रस्ते सुरक्षा समितीमध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे. सदर अधिसूचनेद्वारे गठीत करण्यात आलेल्या जिल्हा रस्ता सुरक्षा समितीमध्ये जिल्हाधिकारी, पोलीस आयुक्त/ पोलीस अधीक्षक, आयुक्त महानगरपालिका व नगरपालिका, नागरी संस्था, अधिसूचित प्राधिकरणे यांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, मुख्याधिकारी, नगरपरिषद, प्रकल्प संचालक, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण, अधीक्षक, महामार्ग सुरक्षा पोलीस व सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे अधीक्षक अभियंता /कार्यकारी अभियंता यांचा समावेश आहे. गृह विभागाच्या दिनांक ०५ डिसेंबर २०२२ रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे महामार्गावरील अपघातांच्या अनुषंगाने जिल्हा रस्ता सुरक्षा समितीचे कार्य निश्चित करण्यात आलेले आहे.

मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या उपरोक्त आदेशांस अनुसरून खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

शासन निर्णय: -

मोकाट/भटक्या जनावरांमुळे महामार्गांवर होणाऱ्या अपघातांच्या अनुषंगाने मा. सर्वोच्च न्यायालयाने Sou Moto Writ Petition ०५/२०२५ मधील दिनांक ०७/११/२०२५ रोजी दिलेल्या निर्देशांचे तंतोतंत पालन जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती मार्फत करण्यात यावे. मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशाच्या अनुषंगाने खालील कार्यवाही करण्यात यावी:-

१. जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती मार्फत विशेष मोहिम राबवून महामार्गांवरील धोकादायक/संवेदनशील भागांची निश्चिती करून सदर भागात आढळणारी मोकाट/भटकी जनावरे हटवून निर्दिष्ट निवाऱ्यांमध्ये स्थलांतरीत करण्याबाबत कार्यवाही करावी.
२. जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती मार्फत महामार्ग गस्ती पथके स्थापन करावीत व सदर गस्ती पथकांमार्फत वारंवार पाहणी करून मोकाट/भटकी जनावरे हटवून निर्दिष्ट निवाऱ्यांमध्ये स्थलांतरीत करण्याबाबत त्वरित आवश्यक कार्यवाही करावी. सदर पथके संबंधित स्थानिक पोलिस ठाणे, पशुसंवर्धन अधिकारी आणि नगरपालिका/ पंचायत राज प्राधिकरणे यांच्या समन्वयाने २४X७ कार्यरत ठेवावीत.
३. भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरणाच्या १०३३ व राज्य शासनाच्या ११२ या Help Line क्रमांकाबाबत जिल्हा रस्ता सुरक्षा समिती मार्फत जनजागृती व प्रसिध्दी करण्यात यावी व सदर Help Line क्रमांक सर्व राष्ट्रीय महामार्ग, राज्य महामार्ग व राष्ट्रीय द्रुतगती मार्गांवर जोखीम क्षेत्रांनुसार आवश्यकतेप्रमाणे नियमित अंतरावर ठळकपणे दर्शविण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी. सदर Help line क्रमांक स्थानिक पोलिस, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण तसेच जिल्हा प्रशासनाच्या नियंत्रण कक्षाशी जोडलेले असावेत जेणेकरून तात्काळ तक्रार निवारण व देखरेख करता येईल.
४. तसेच मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशाच्या अनुषंगाने केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल दरमहा सचिव, पशुसंवर्धन विभाग तथा नोडल अधिकारी यांना सादर करावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२६०१०२१७२५२१२६१८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

SACHIN MANIKRAO CHIVATE

Digitally signed by SACHIN MANIKRAO CHIVATE
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=PUBLIC WORKS DEPARTMENT,
2.5.4.20=e51dff58ad80dfdae3976edee46d1bf7934d01469cb4d916976c25305666b613, postalCode=400032, st=Maharashtra,
serialNumber=40AE84322C80D3E4EA1B574EB3782ED6CB133B938933BDF197ED5A1551D8622A, cn=SACHIN MANIKRAO CHIVATE
Date: 2026.01.02 17:27:16 +05'30'

(सचिन चिवटे)
उप सचिव (राष्ट्रीय महामार्ग)

प्रत,

१) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय, मुंबई.
२) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

३) मा. उपमुख्यमंत्री (नगर विकास व गृहनिर्माण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४) मा. मंत्री (सार्वजनिक बांधकाम विभाग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५) मा. राज्यमंत्री (सार्वजनिक बांधकाम विभाग) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६) मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक.
७) अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
८) अपर मुख्य सचिव, (नियोजन/वित्त) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
९) अपर मुख्य सचिव, (सार्वजनिक बांधकाम विभाग) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१०) अपर मुख्य सचिव, परिवहन विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
११) सचिव, कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१२) अध्यक्ष, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण, नवी दिल्ली.
१३) सचिव (रस्ते / बांधकामे) सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१४) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका.
१५) सर्व पोलीस आयुक्त.
१६) सर्व जिल्हाधिकारी.
१७) सर्व पोलीस अधीक्षक.
१८) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद.
१९) मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग, सर्व.
२०) प्रादेशिक अधिकारी भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण मुंबई व नागपूर.
२१) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई.
२२) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पायाभूत सुविधा विकास महामंडळ, मुंबई
२३) अधीक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम मंडळ, सर्व.
२४) कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सर्व (संबंधित अभियंता यांचे द्वारे)
२५) सर्व मुख्याधिकारी नगरपालिका.
२६) सर्व पशुसंवर्धन अधिकारी.
२७) कार्यासन रा.म.१ निवडनस्ती.